

Laaja hyvinvointisuunnitelma 2026–2030



SUOMUSSALMI



Sisällys

Johdanto	3
HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2026–2030	4
Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset	4
Hyvinvointityö kunnassa	5
Mielenterveys ja ehkäisevä päihdetyö	5
Osallisuus	5
Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistäminen	6
Kulttuurihyvinvointi	6
Hyte-kerroin indikaattori	8
Hyvinvointi-indikaattori	9
TEAvisarit.....	11
Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2025-2030.....	14
Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet ja kehittämiskohteet	15
Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat.....	28
KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ.....	29
Suunnitelman hyväksyminen	29
Lähteitä ja sivustoja	30

Johdanto

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on yksi kunnan tärkeimpiä lakisääteisiä tehtäviä. Kuntalaki määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen kunnan perustehtäväksi. Lain mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Terveydenhuoltolaissa määritellään laajasti kunnan tehtäviä kuntalaisten terveyden edistämiseksi. Sen mukaan kunnan on seurattava väestöryhmittäin asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä sekä kunnassa asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Kunnan tehtävä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja tarjota mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvinvoivaan elämään turvallisessa ja viihtyisässä elinympäristössä. Hyvinvoinnin edistämisen tehtävä on laaja ja sisällöt ovat moninaisia, kuten ehkäisevä päihdetyö sekä mielenterveyden, turvallisuuden, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Edellytyksiä kuntalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle luovat koulutus, liikunta-, ruoka- ja kulttuuripalvelut, kaavoitus, vesihuolto, ympäristön tila, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan hoitamat tehtävät. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tekevät kunnan eri hallinnonalojen lisäksi mm. vapaaehtoiset, yhteisöt, järjestöt, yritykset ja seurakunta.

Kuntaa ohjaava lainsäädäntö edellyttää, että kunnassa on hyväksytty kuntastrategia ja valtuustokausittain laaditaan hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma. Uusi kuntastrategia on hyväksytty Suomussalmen valtuustossa joulukuussa 2025 vuosille 2026–2030 ja siinä määritellään tavoitteet valtuustokaudelle 2025–2029. Hyvinvointi- ja turvallisuuskertomustiedon kerääminen, hyvinvoinnin edistämisen painopisteiden asettaminen sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden seuranta on kytketty kuntastrategiaan ja taloussuunnitteluun.

Valtuustokausittain laadittavassa hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä. Analysoinnin tarkoituksena on tuoda esille kuntalaisten hyvinvoinnin keskeiset vahvuudet ja haasteet. Tavoitteena on myös kuvata tehtyjä toimenpiteitä sekä tehdä toimenpide-ehdotuksia valtuustokaudelle. Valtuustolle raportoidaan vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmaa 2026–2030 tarkennetaan tarvittaessa vuosittaisen raportoinnin yhteydessä.

Keskeiset painopisteet ja kehittämiskohteet nousevat kuntastrategiasta sekä valtakunnallisista turvallisuussuosituksista. Painopisteet ja kehittämiskohteet ovat yhtenevät talousarviotavoitteiden ja -toimenpiteiden kanssa, ja niissä on huomioitu myös Kainuun hyvinvointialueen laajan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet.

Suomussalmen hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu tavoitteita ja toimenpiteitä kohderyhmille, jotka kohdistuvat työikäisiin ja ikäihmisiin. Lisäksi suunnitelmassa on tavoitteet, jotka kohdentuvat koko väestöön. Lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvat tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu omaan lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, joka on laadittu keväällä 2026.

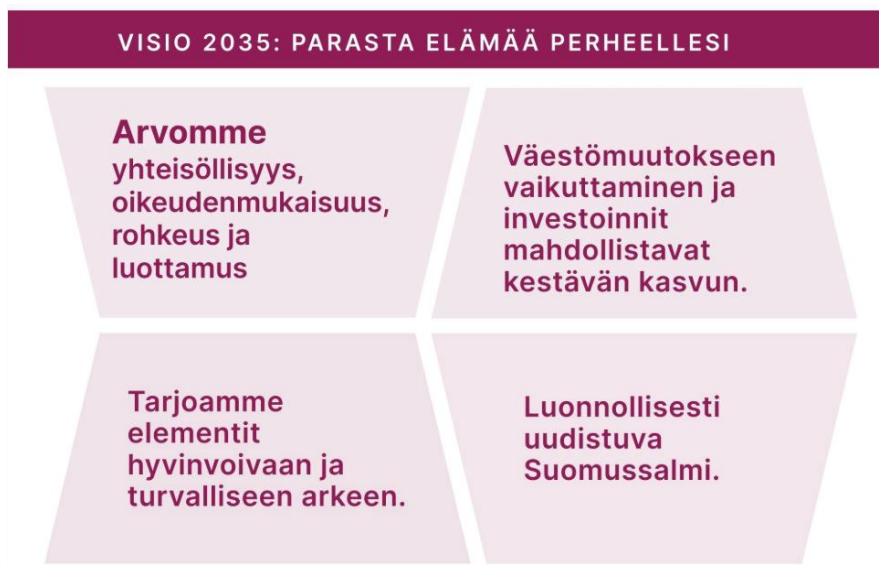
Suomussalmen kunnan ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen suunnitelma valmistuu syksyllä 2026.

Hyvinvointisuunnitelmassa on kertomuksen lisäksi hyödynnetty muun muassa hyvinvointikyselyn tuloksia, mutta myös vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston näkemyksiä.

HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2026–2030

Hyvinvointisuunnitelma on hyvinvointikertomukseen perustuva suunnitelma tulevalle valtuustokaudelle, jossa määritellään tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit sekä arviointimittarit hyvinvoinnin edistämiseksi, hyvinvointivajeiden korjaamiseksi.

Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset



Kuntastrategian pääpainopisteinä ovat:

- ❖ Kestävä kasvu, väestökehitys, investoinnit ja yritystoiminnan edellytykset
- ❖ Hyvinvoiva arki, palvelujen laatu, turvallisuus, harrastukset ja koulutus
- ❖ Luonnollisesti uudistuva kunta: luontoarvot, talous, johtaminen, työurajohtaminen ja yhteistyö

Hyvinvointityö kunnassa

Hyte -työryhmä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä johtaa kunnan HYTE-ryhmä. Ryhmä kokoontuu noin kahden kuukauden välein. Käytännön työtä koordinoi hyvinvointikoordinaattori.

Hyvinvointikoordinaattorin tehtäviin kuuluvat mm. hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä huolehtiminen yhteistyössä kunnan kaikkien hallintokuntien, muiden toimijoiden sekä alueellisten toimijoiden kanssa. Toimenkuvaan kuuluu hyvinvointikertomuksen painopistealueisiin keskittyvä HYTE-työ, hyvinvointikertomustyön koordinointi, raportointi HYTE-työstä, hyvien käytäntöjen ja ennaltaehkäisevien prosessien ja toimintamallien levittäminen, hyvinvointia ja terveyttä edistävien palvelujen kehittämiseen osallistuminen ja sisäinen ja ulkoinen HYTE-viestintä sekä kansallisten terveyden edistämisen ja hyvinvointiohjelmien toimeenpanon tukeminen.

Hyvinvointikoordinaattori toimii myös yhteyshenkilönä muiden toimijoiden kuten kolmannen sektorin, järjestöjen, yhdistysten, yritysten, kuntien, maakunnan ja kansallisessa ennaltaehkäisevässä työssä. HYTE-työn koordinoinnin kumppanina toimivat erilaiset verkostot, kuten Kainuun alueellinen HYTE-verkosto ja erilaiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen teemaverkostot. Kunnan keskushallinto hallinnoi hyvinvointityötä.

Mielenterveys ja ehkäisevä päihdetyö

Yleisen HYTE-työn osana kunnilla on erillislakiin perustuva velvollisuus tuottaa rakenteet myös ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön. Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielimen valtuuttama työryhmä/ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva työryhmä. Lakisääteisen ohjaavan ryhmän kokoonkutsujana toimii hyvinvointikoordinaattori, joka toimii myös EPT-päihdetyöstä vastaavana yhdyshenkilönä. Ehkäisevän mielenterveys ja päihdetyön suunnitelma 2026-2030 laaditaan syksyllä 2026 ja se on osa laajaa hyvinvointikertomusta 2026-2030. Ehkäisevän mielenterveyden ja päihdetyön työryhmä kokoontuu 1-2 kertaa vuodessa.

Osallisuus

Osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä. Suomussalmella toimivat lakisääteiset vaikuttamistoimielimet: Vanhus- ja vammaisneuvosto sekä Nuorisovaltuusto. Lapsiparlamenttia toiminta on vakiintunut. Säännöllistä asiakasraatitoimintaa ei ole. Työtä osallisuuden keinojen kehittämiseksi on tehty oppilashuoltoryhmissä, koulujen oppilaskunnissa, vanhempainyhdistyksessä, seurakunnissa ja Liikenneturvallisuus-työryhmässä. Osallisuuden kehittämistä on kuitenkin lisättävä kaikilla osa-alueilla ja hallintokunnissa. Yksi huono-osaisuuden vähentämisen keinoista on osallisuuden voimistaminen.

Toiminnallinen osallisuustoiminta organisoituu järjestölähtöisesti yhteistoimintatapaamisten myötä. Yhteistoimintatapaamiset ovat vuosittaisia tilaisuuksia kunnan ja eri järjestöjen kanssa. Tapaamisiin osallistuu eri järjestöjen ja seurojen edustajia, seurakunta, hyvinvointikoordinaattori, liikuntasihteeri, kulttuurituottaja ja elinvoimakoordinaattori tarkoituksena mm. osallisuustoiminnan edistäminen. Kunnan järjestöyhteyshenkilönä toimii elinvoimakoordinaattori. Kunnassa on laadittu osallisuussuunnitelma vuonna 2026.

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden edistäminen

Liikunta ja fyysinen aktiivisuus ovat keskeinen osa kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä koko elämänkaaren ajan. Säännöllinen liikkuminen ehkäisee monia sairauksia ja tukee mielenterveyttä, osallisuutta ja arjessa jaksamista. Lisäksi liikunta edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja elinvoimaisen kunnan rakentumista.

Suomussalmen kunnan erityispiirteet, kuten laaja maantieteellinen alue, luonnon monipuoliset liikuntamahdollisuudet sekä väestörakenne, asettavat liikunnan edistämiseksi sekä haasteita että mahdollisuuksia. Pitkät välimatkat ja palvelujen saavutettavuus voivat vähentää arkiaktiivisuutta, mutta toisaalta luonto, vesistöt ja vuodenaikojen vaihtelu tarjoavat erinomaiset puitteet omaehtoiselle liikkumiselle, lähiliikunnalle sekä matkailua tukeville liikuntapalveluille.

Liikunnan edistämiseksi keskeistä on arkiaktiivisuuden lisääminen kaikissa ikäryhmissä. Tämä tarkoittaa liikkumisen integroimista osaksi arkea sekä liikkumisen mahdollistamista helposti saavutettavissa ympäristöissä. Erityistä huomiota kiinnitetään vähän liikkuviin kuntalaisiin sekä erityisryhmiin.

Kunta edistää liikuntaa tarjoamalla monipuolisia liikuntapaikkoja ja -palveluja, kehittämällä liikuntaolosuhteita sekä tukemalla seuroja ja yhdistyksiä liikunnan perusavustuksella ja maksuttomilla liikuntasalivuoroilla. Yhteistyötä tehdään kaikkien hallintokuntien ja kolmannen sektorin kanssa, myös yli kuntarajojen. Kunta järjestää säännöllisiä soveltavan liikunnan ryhmiä ja vesiliikuntaa. Liikuntaneuvonta aloitetaan syksyllä 2026 kunnan omana työnä ja kohdennettuja interventiot tehdään vähän liikkuvien aktivoimiseksi.

Tulevina vuosina liikunnan kehittämisessä korostuvat saavutettavuus, yhdenvertaisuus ja kestävä elämäntavan tukeminen. Digitaalisten palvelujen hyödyntäminen, lähiliikuntapaikkojen kehittäminen sekä luonnon hyödyntäminen liikuntaympäristönä ovat keskeisiä kehittämiskohteita. Kunta on mukana valtakunnallisessa Voimaa vanhuuteen –ohjelmassa tukemassa ikäihmisten toimintakykyä, sekä LIEKKI-hankkeessa, jossa kehitetään soveltavaa liikuntaa.

Kunnassa toimii kokoaikainen liikuntasihteerin ja erityisliikunnanohjaaja. Yhteistyö liikuntasihteerin ja hyvinvointikoordinaattorin kanssa on vakiintunut säännölliseksi toiminnaksi. Sivistystoimi hallinnoi liikuntatoimintaa.

Kulttuurihyvinvointi

Kunnassa toimii kokoaikainen kulttuurituottaja. Laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2026-2030 on sisällytetty kulttuurihyvinvointisuunnitelma, jonka tarkoituksena nostaa hyvinvointia ja terveyttä edistävä kulttuuritoiminta osaksi kunnan hyte-työtä. Kulttuuripalvelut vahvistavat hyvinvointia, parantavat ihmisen elämänlaatua ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, tarjoavat myös tilaisuuden osallistua ja tehdä itse ja voivat vähentää osaltaan yksinäisyyttä ja edistää yhteisöllisyyttä. Yhteistyö kulttuurituottajan ja hyvinvointikoordinaattorin kanssa on tarkoitus rakentaa säännölliseksi toiminnaksi. Sivistystoimi hallinnoi kulttuuritoimintaa.

Työkäiset

Suomussalmella työllisyyspalvelut hoidetaan nykyisin kunnan ja Kainuu–Koillismaan työllisyysalueen kautta, kun vuoden 2025 alusta lähtien työllisyyspalvelut siirtyivät pääosin kunnille.

Suomussalmen Taitotehdas -hanke (1.5.2024 - 30.4.2027) on tuonut ammatillisen koulutuksen takaisin Suomussalmelle. Suomussalmen Taitotehdas tarjoaa työttömille ja alaa vaihtaville mahdollisuuden hankkia joustavalla tavalla työelämän tarpeisiin vastaavaa osaamista, joka edistää työnantajia saamaan osaavaa työvoimaa. Tavoitteena on, että hankkeen päätyttyä toiminta jää pysyväksi toimintamalliksi.

Ikäihmiset

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi on laadittu vuosille 2026-2029 ja se liitetään osaksi Kainuun alueellista hyvinvointisuunnitelmaa. Suunnitelmaa on laadittu yhdessä Kainuun hyvinvointialueen ja Kainuun kuntien kanssa kuntalaisia osallistaen.

Väestön ikääntyessä hyvinvointialueen ja kuntien on yhteistyössä edistettävä ikäystävällisen asumisen ja asuinympäristöjen toteutumista, tuettava ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpysymistä sekä luotava aktiivisesti edellytyksiä sosiaalista ja kulttuurista hyvinvointia vahvistavalle toiminnalle. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat myös järjestöt, seurakunnat ja yritykset.

Suunnitelma pohjautuu lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta (Vanhuspalvelulaki) sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystoimista 980/2012. Suunnitelmaa ohjaa Kansallinen ikäohjelma ja Laatusuositus aktiivisen toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi.

Suunnitelmassa on kuvattu Kainuun väestön nykytilaa ja ennustetta, huomioiden alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma. Suunnitelmaan on koostettu hyvinvointialueelle asetetut keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joilla voidaan vaikuttaa ikääntyneen väestön tukemiseen. Lisäksi siinä tarkastellaan ikääntyneille tarjolla olevien sosiaalipalvelujen saatavuutta ja laatua.

Suunnitelmassa on koostettuna tavoitteet ikääntyneen väestön tukemiseksi vuosille 2026-2029. Kainuun hyvinvointialueen ja kuntien yhteisenä tavoitteena on turvata ikääntyneille hyvä yksilöllinen arki ja elämä huomioiden Kainuun väestörakenteessa tapahtuva nopea muutos. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan alueellisen hyvinvointisuunnitelman seurannan yhteydessä. Vanhusneuvosto ja aluevaltuusto arvioivat suunnitelmaa valtuustokausittain. Suunnitelma päivitetään kolmen vuoden välein tai tarpeen mukaan.

Hyte-kerroin indikaattori

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024	2025
HYTE-kerroin euroa / asukas info ind. 5341	Suomussalmi	yhteensä	17,6	19,1	18,8
HYTE-kerroin, 0 - 100 info ind. 5340			63	62	61
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355			130,0	136,7	132,3
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5339			67	60	73
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin) info ind. 5338			58	63	49

Hyte-kertoimen ja hyte-rahamen kehittyminen 2023-2025

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2023	2024	2025
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori info ind. 5308	Suomussalmi	yhteensä	54	100	46
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5301			57	57	61
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5304			46	58	57
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5306			43	22	43
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5307			51	41	38
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori info ind. 5303			100	100	

Skaalatut hyte-indikaattorit (tulosindikaattorit) 2023-2025 (Sotkanet).

Parannusta on tapahtunut eniten kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen 65 täyttäneiden indikaattoreiden kohdalla. Heikennystä tapahtui eniten toimeentuloa pitkäaikaisesti saaneiden 25-65 vuotiaiden kohdalla. Muiden indikaattoreiden kohdalla muutokset olivat pienempiä. Tuloksia tarkastellessa on hyvä muistaa, että pienessä kunnassa yksikin tapaus vaikuttaa näkyvästi tulokseen, joten vuosittaiset vaihtelut voivat olla suuriakin.

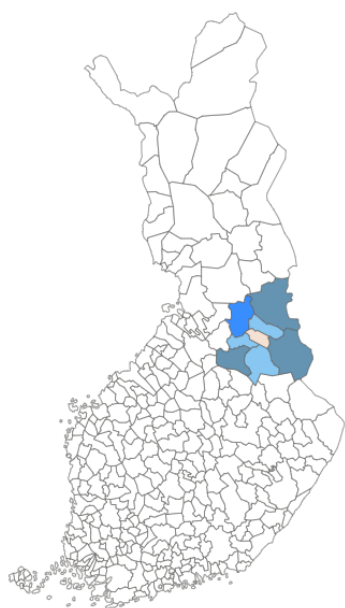
Hyvinvointi-indikaattori

Hyvinvointi-indikaattori on Kuntaliiton tuottama tiedolla johtamisen väline laaja-alaisen hyvinvoinnin mittaamiseksi. Se kuvaa tuoreinta käytettävissä olevaa tietoa hyödyntäen läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta ja tarjoaa strategista tilannekuvatietoa kuntien käyttöön.

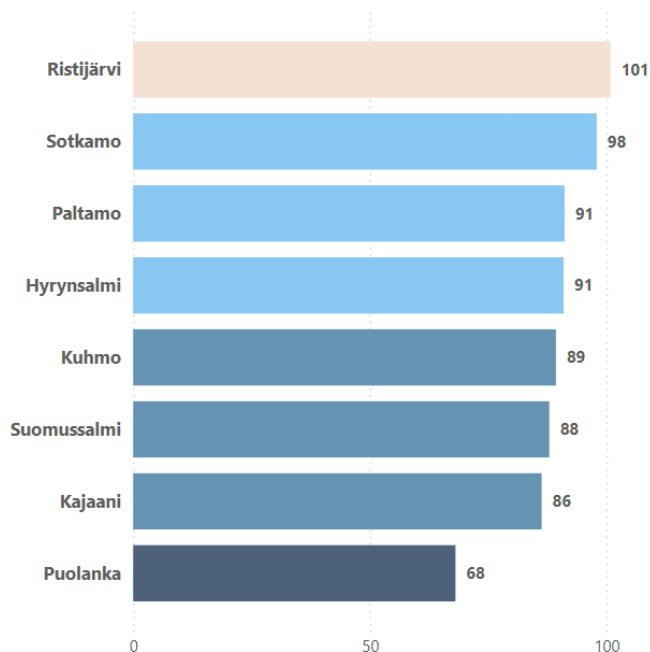
Indikaattori sisältää kuntakohtaiset vuosittaiset kokonaistulokset (hyvinvointi-indeksi) koko saatavilla olevalta ajanjaksolta 2015- 2025. Indikaattoria päivitetään sitä mukaa, kun uutta tietoa indikaattoreille julkaistaan.

Hyvinvoinnin tilaa on mahdollista seurata erityyppisten kuntaryhmien ja aluejaotteluiden osalta ja verrata kehitystä aiempiin vuosiin. Indikaattorissa on suhteutettu keskiarvovastauksia siten, että keskiarvo saa arvon 100 ja keskiarvo huonommat tulokset alle 100 ja keskiarvoa paremmat tulokset suuremman arvon kuin 100.

Hyvinvointi-indikaattori



Hyvinvointi-indikaattori



Kainuun kuntien tilanne vuonna 2025.

Having-Loving-Being indeksi osuudet

Vuosi	Avg. Hyvinvointi-index	Avg. Having-index	Avg. Loving-index	Avg. Being-index
2025	88	96	78	100
2024	88	96	78	100
2023	91	98	79	103
2022	91	95	82	102
2021	93	95	83	108
2020	95	99	85	105
2019	94	94	91	102
2018	94	96	93	98
2017	94	95	95	97
2016	92	94	95	95
2015	91	95	93	93
Total	92	96	86	100

Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori, joka koostuu kolmesta osa-alueesta. Osa-alueet ovat elintaso, yhteisyysuhteet ja itsensä toteuttaminen. Jokaisella osa-alueella on omat määrittävät indikaattorit, joista jokainen suhteutetaan kaikkien kuntien saamien arvojen kesken. Osa-alueet saavat omat kokonaistuloksensa. Näiden perusteella lasketaan lopullinen tulos, joka on suhteutettu keskiarvoon (100).

Hyvinvoinnin osa-alueet- jaotteluun perustuvat osa-alueet ovat:

Having (elintaso)

- Veronalaiset tulot / 1000 as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 –vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Loving (yhteisyysuhteet)

- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä/ 1000 asukasta
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000, 18 vuotta täyttäneitä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asutokuntien osuus kaikista asutokunnista

Being (itsensä toteuttaminen)

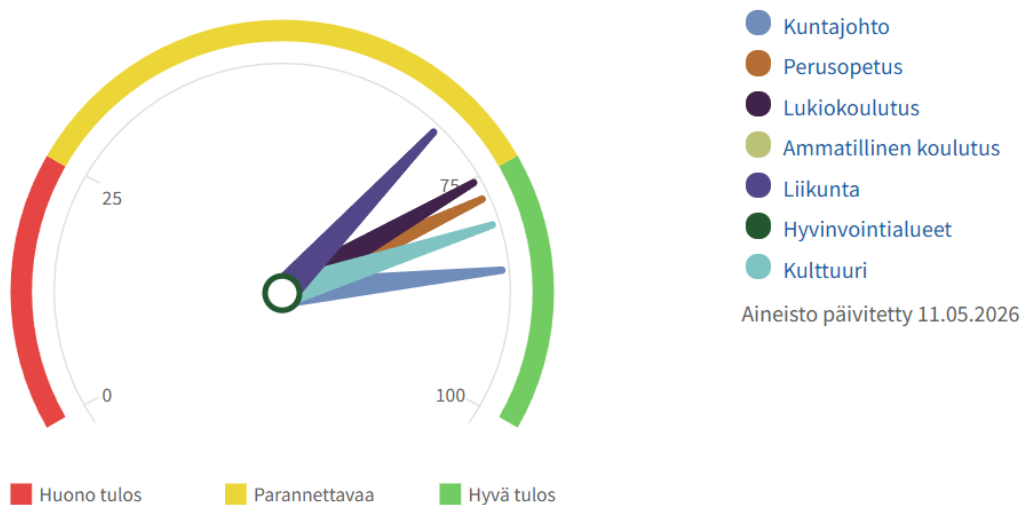
- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainauksen kokonaismäärä

Suomussalmen indeksiluku oli 88 vuonna 2025, eli tulos on koko Suomen keskiarvoa huonompi. Kolmesta osa-alueesta yhteisyysuhteet on laskenut koko tarkastelujakson ajan.

TEAvisarit

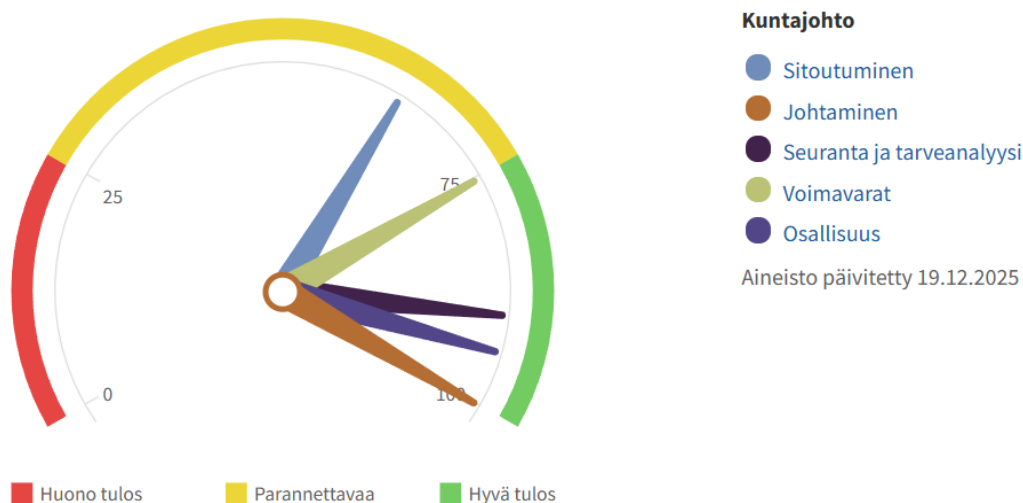
TEAvisarit ovat arvokkaita työvälineitä kunnille, sillä niiden tiedot kuvaavat terveydenedistämisasiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin.

Kaikki sektorit : Suomussalmi 2025



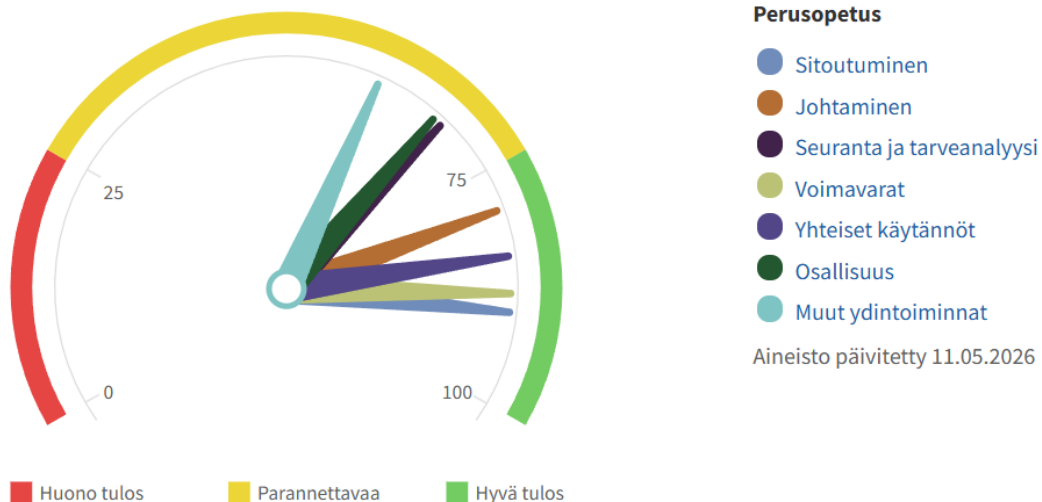
Kaikki sektorit sisältävästä TEAvisarista on nähtävissä, että parannettavaa on liikunnan osa-alueella. Hyvä tulos on tullut lukiokoulutuksesta, perusopetuksesta ja kulttuurista. Parhaat pisteet on saanut kuntajohto.

Kuntajohto : Suomussalmi 2025



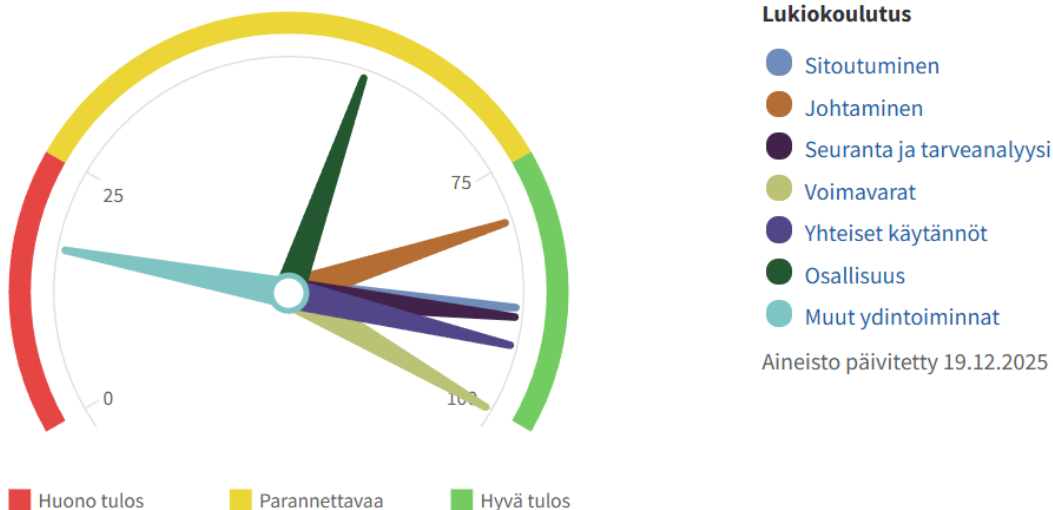
Kuntajohdon osa-alueista parhaat pisteet on saanut johtaminen sekä seuranta ja tarveanalyysi. Osallisuuden pisteet ovat paljon nousseet vuoden 2023 tehtyjen toimenpiteiden jälkeen.

Perusopetus : Suomussalmi 2025



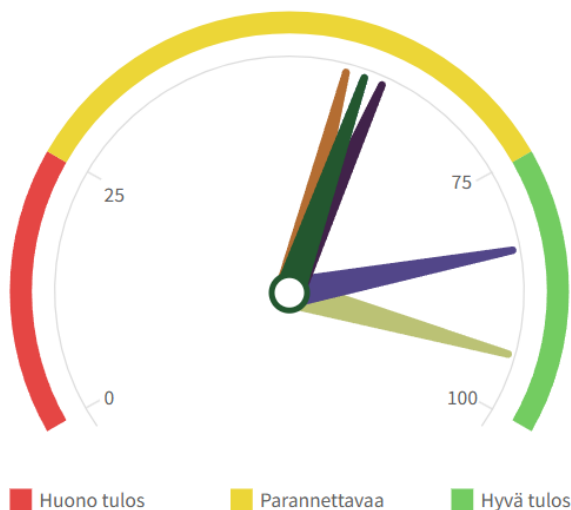
Perusopetuksen osalta parhaat pisteet on saanut sitoutuminen, voimavarat, yhteisen käytännöt ja johtaminen. Parannettavaa on osallisuuden, seurannan ja tarveanalyysin sekä muut ydintoiminnot osa-alueilla. Sitoutumisen osalta Suomussalmen luku 90, kun koko maan keskiarvo on 61.

Lukiokoulutus : Suomussalmi 2024



Lukiokoulutuksen osalta parhaat pisteet on saanut voimavarat, yhteiset käytännöt, sitoutuminen, seuranta ja tarveanalyysi sekä johtaminen. Osallisuuden osa-alueella on vielä parannettavaa. Huono tulos on tullut muut ydintoiminnot osa-alueelta, jonka kysymykset liittyvät koulupäivän liikuntaa lisääviin toimenpiteisiin.

Liikunta : Suomussalmi 2024



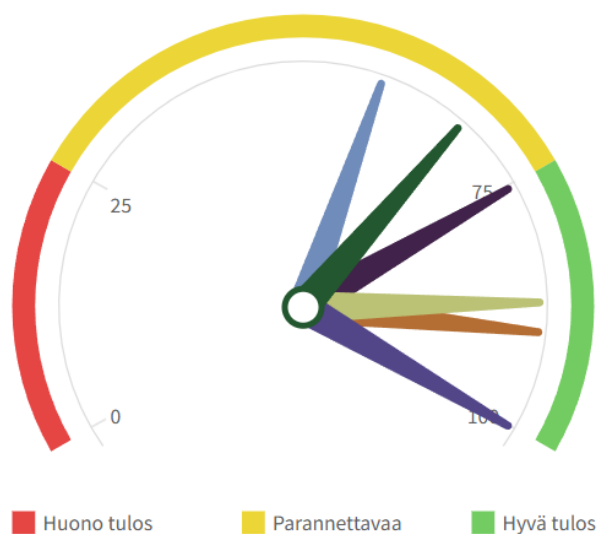
Liikunta

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 19.12.2025

Liikunnan osalta parhaat pisteet on saanut voimavarat ja osallisuus. Parannettavaa on johtamisessa, seuranta ja tarveanalyysi sekä muut ydintoiminnot osa-alueella.

Kulttuuri : Suomussalmi 2025



Kulttuuri

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 11.05.2026

Parhaat pisteet on tullut osallisuudesta, josta on tullut kaikista osallisuuden mittareista täydet pisteet. Osallisuuteen kuuluu vaikuttamistavat, kirjaston tilat sekä lähiöiden ja kylien huomiointi. Hyvä tulos on tullut myös johtamisesta ja voimavaroista. Parannettavaa on sitoutumisesta ja muissa ydintoiminnoissa.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma 2025-2030

Kulttuuripalvelut ovat keskeinen osa kunnan ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä ja suomussalmelaista identiteettiä. Luontoon, historiaan ja yhteisöllisyyteen nojaava kulttuuri tukee yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia sekä vahvistaa arjen osallisuutta. Kulttuuripalveluja kehitetään pitkäjänteisesti, sillä monipuolinen tapahtuma- ja kulttuuritarjonta tukee kunnan elinvoimaa.

Kulttuurihyvinvointi rakentuu tiiviissä yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten, muiden toimijoiden ja kuntalaisten kanssa. Kulttuuripalvelut tarjoavat rakenteita ja alustoja yhteistoiminnalle sekä mahdollistavat kuntalaisten osallistumisen kulttuuripalveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin esimerkiksi keskustelutilaisuuksien, avustusten ja digitaalisten palautekanavien kautta osana kunnan strategista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Kulttuurinen identiteetti itseisarvona

Paikallinen kulttuuri ja identiteetti

Suomussalmelainen kulttuuri, historia ja luontosuhde ovat itsessään arvokkaita ja vahvistavat kunnan omaleimaisuutta, yhteistä tunnetta ja paikkasuhdetta.

Kulttuuri yhteisenä merkitysjärjestelmänä

Kulttuuri luo merkityksiä, jatkuvuutta ja yhteisiä kokemuksia, jotka tukevat kuntalaisten hyvinvointia ilman, että toimintaa kohdennetaan yksinomaan mitattaville hyvinvointivaikutuksille.

Kulttuuri osana elinvoimaa ja vetoa

Vahva kulttuurinen identiteetti lisää kunnan houkuttelevuutta, sitouttaa asukkaita ja tukee pitkäjänteistä elinvoiman kehittämistä.

Kulttuurikasvatus ja elinkaarin osallisuus

Kulttuurikasvatus osana kasvua ja oppimista

Kulttuurikasvatus tukee lasten ja nuorten identiteetin rakentumista, ilmaisu- ja osallisuutta varhaiskasvatuksesta aikuisuuteen saakka.

Lapset ja nuoret kulttuurin aktiivisina toimijoina

Kulttuurikasvatus ei rajoitu yleisötyöhön, vaan antaa mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tuottaa kulttuurisisältöjä yhteistyössä lapsiparlamentin, nuorisovaltuuston ja oppilaitosten kanssa.

Yhdenvertainen pääsy kulttuuriin läpi elämänkaaren

Kulttuurikasvatus edistää kulttuurista tasa-arvoa ja osallisuutta tarjoamalla kaikille ikäryhmille mahdollisuuksia kohdata, kokea ja tehdä kulttuuria osana arkea.

Hyvinvoiva ja turvallinen arki – huomioidaan kuntalaisten arjen turvallisuus

Matalan kynnyksen ja esteettömät kulttuuritapahtumat

Maksuttomat ja saavutettavat kulttuuritapahtumat sekä Kaiku-kortin hyödyntäminen hyvinvointivajeiden vähentämiseksi.

Yksinäisyyden ehkäisy kulttuurin ja järjestöyhteistyön keinoin

Järjestötoimijoiden aktivointi yksinäisyyden vähentämiseen ja sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseen.

Kulttuuritapahtumien turvallinen toteutus

Tapahtumien turvallisuus- ja valmiussuunnitelmien ajantasaisuus osana kulttuuripalveluiden vastuuta.

Mahdollisuudet harrastamiselle ja kohtaamisille

Monipuolinen ja saavutettava kulttuuritarjonta

Kaikille avoimet kulttuuritapahtumat ja kulttuuriharrastusmahdollisuudet osana arjen hyvinvointia.

Yhteisöllisyyden vahvistaminen yhteistyössä järjestöjen kanssa

Tilaisuuksien ja tapahtumien järjestäminen yhteistyössä yhdistysten ja seurojen kanssa.

Kulttuuritilat ja kohtausympäristöt

Kirjaston ja muiden kulttuuritilojen kehittäminen viihtyisinä ja monikäyttöisinä kohtauspaikkoina.

Yhteistyöllä palvelujen kehittäminen – tunnistetaan ja reagoidaan muutoksiin

Kuntalaisten osallisuus kulttuuripalveluiden kehittämisessä

Matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet palveluiden suunnitteluun, ideointiin ja arviointiin.

Alueellinen ja seudullinen kulttuuriyhteistyö

Kainuun kuntien väliset tapahtumat ja kulttuurisisällöt sekä kulttuurimatkailua tukevat kokonaisuudet.

Järjestöjen ja kumppaneiden mukaan kutsuminen kulttuurituotantoon

Tapahtumien ja sisältöjen yhteistuotanto yhdessä järjestöjen, yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Hyvinvointisuunnitelman painopistealueet ja kehittämiskohteet

Kuntastrategian ja valtakunnallisten painopisteiden pohjalta on luotu seuraavat hyvinvointisuunnitelman painopisteet:

- 1. Hyvinvoiva ja turvallinen arki – Huomioidaan kuntalaisten arjen turvallisuus**
- 2. Mahdollisuudet harrastamiselle ja kohtaamisille**
- 3. Yhteistyöllä palvelujen kehittäminen -Tunnistetaan ja reagoidaan muutoksiin**

Alla olevaan taulukoihin on koottu kaikki ikäryhmiä koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä kaikkia.

1. Hyvinvoiva ja turvallinen arki – Huomioidaan kuntalaisten arjen turvallisuus			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI	VASTUUTAHO	SEURANTAMITTARIT
Kuntalaisten hyvinvoinnin lisääminen	Kehitetään uusia toimintamalleja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi	Kotoutumispalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Tarjotaan opiskelu- ja uravalmiudet 1 op opintokokonaisuutta Taitotehtaassa – kynnys opintoihin siirtymiseen madaltuu	Elinvoimapalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Töissä Suomussalmella-tilaisuuden järjestäminen – työn hakemisen kynnys madaltuu	Työllisyyspalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Tarjotaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden vahvistamiseen koulutusta ja tapahtumia.	Kianta-Opisto	Koulutustoiminnan laajuus.
	Järjestetään koulutustoimintaa turvallisissa ja saavutettavissa tiloissa.	Kianta-Opisto	Toteutuu / ei toteudu
	Edistämme tiedon ja kulttuurin saatavuutta.	Kirjastopalvelut	Palveluajat, kirjastoauton pysäkit, monipalvelupäivät.
	Turvaamme omatoimikirjaston toiminnan.	Kirjastopalvelut	Itsepalveluaika
	Edistämme kaikkien ikäryhmien terveellisiä elintapoja maksuttoman liikunta- ja elintapaneuvonnan keinoin.	Liikuntapalvelut	Asiakasmäärät
	Turvataan hyvinvointia edistävien toimenpiteiden rahoitus.	Valtuusto	Toteutuu / ei toteudu

Ylläpidetään varautumista turvallisuusriskeihin	Edistetään kuntalaisten varautumisosaamista viestintäkampanjalla	Hallintopalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Edistetään kuntalaisten varautumisosaamista turvallisuusteemaisella tapahtumalla	Johtoryhmä	Toteutuu / ei toteudu
	Tuodaan paikallisia näkökulmia alueellisen turvallisuussuunnitelman valmisteluun	Johtoryhmä	Toteutuu / ei toteudu
	Liikenneturvallisuuden edistäminen poikkihallinnollisesti	Liikenneturvallisuustyöryhmä	Toimenpiteitä toteutettu
	Painotetaan ennakoivaa vaarojen tunnistamista vapaa-aikapalveluissa	Vapaa-aikapalvelut, tekniset palvelu	Raportoidut tapaturmat
Hyvinvointivajeiden vähentäminen	Teemme lukutaitotyötä ja kohdistamme sen erityisesti tukea tarvitseville väestöryhmille.	Kirjastopalvelut	Ryhmäkäyntien määrä
	Teemme laajaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa eriarvoisuuden vähentämiseksi.	Kirjastopalvelut	Yhteistyökumppanien määrä
	Matalan kynnyksen maksuttomat ja esteettömät kulttuuritapahtumat, Kaiku-kortti	Kulttuuripalvelut	Osallistujamäärät, osallistujien kokemaa hyvinvointia kuvaavat palautteet. Kaiku-kortin myöntö- ja käyttöaste.
	Edistämme asukkaiden luonnosta saatavia hyvinvointivaikutuksia ylläpitämällä ja rakentamalla viheralueita, puistoja ja reittejä	Tekniset palvelut, liikuntapalvelut	Ylläpidetyt reitit (km) ja hoidetut alueet (lukumäärä)
	Aktivoidaan järjestötoimijoita yksinäisyyden vähentämiseksi	HYTE-työryhmä	Yksinäisyys- indikaattori
	Tietopohjan vahvistaminen	HYTE- työryhmä	PYLL-indikaattori/ tutkittu tieto
	Ennaltaehkäisevän mielenterveystyön arviointi käyttäen hyvän mielen kunta - tarkistuslistaa	Ennaltaehkäisevä päihde- ja mielenterveystyöryhmä. Kunnan valtuusto	Toteutuu / ei toteudu

2. Mahdollisuudet harrastamiselle ja kohtaamisille			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI	VASTUUTAHOT	SEURANTAMITTARIT
Edistämme kohtaamista ja sosiaalista vuorovaikutusta	Väestöryhmien kohtaamista edistetään vuosittaisella avustuksella	Kotoutumispalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Luomme kurseilla mahdollisuuden myös kohtaamiselle ja sosiaaliselle kanssakäymiselle.	Kianta-Opisto	Toteutuneet tunnit ja osallistujamäärä
	Monipuoliset kulttuuritapahtumat, mukaan lukien kaikille avoimet, esteettömät matalan kynnyksen kulttuuritapahtumat.	Kulttuuripalvelut	Asiakaspalautteet ja kävijämäärät.
	Huolehdimme kirjastotilan viihtyisyydestä ja toimivuudesta. Tarjoamme varattavia tiloja	Kirjastopalvelut	Varausten määrä
	Eri-ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville kohdennettua toimintaa	Vapaa-aikapalvelut	Yksinäisyys indikaattori
Kehitetään harrastusmahdollisuuksia	Toteutetaan ja jaetaan kotoutumispalveluiden asiakkaille tiedote kunnan harrastusmahdollisuuksista	Kotoutumispalvelut	Toteutuu / ei toteudu
	Ylläpidetään Visit Suomussalmi -sivuston palveluiden monipuolisuutta – kuntalaisilla monipuolinen mahdollisuus luontoliikkumiseen ja reitit helposti löydettävissä	Matkailupalvelut	Suomen- ja englanninkielisten reittiesittelyiden tarjonta
	Tarjoamme lainattavia ja maksuttomia liikunta- ja harrastusvälineitä.	Kirjastopalvelut	Esinelainojen määrä
	Järjestämme kirjallisuustapahtumia.	Kirjastopalvelut	Kirjallisuustapahtumat
	Tuetaan järjestöjen toimintaa avustuksilla	Liikunta-, kulttuuri-, -nuoriso ja elinvoimapaalvelut	Avustettavien järjestöjen määrä/avustusmäärärahat

	Tuemme kaikenikäisten liikunnallista elämäntapaa ja kannustamme arkiliikuntaan kehittämällä liikuntaolosuhteita.	Liikuntapalvelut, tekniset palvelut	Avustustoiminta/ kohteet kpl Investointimääräraha
	Avointen harrastusmahdollisuuksien turvaaminen	Nuorisopalvelut	Bänditilan varausmäärät
	Parannetaan luontokohteiden/ reittien esteettömyyttä.	Tekniset palvelut	Toteutuneet toimenpiteet
Aktivoidaan järjestöjä yhteisöllisyyden lisäämiseen	Kyläparlamenttien ja järjestö/seuraillan järjestäminen	Elinvoimapalvelut	Tilaisuuksien lukumäärät
	Järjestetään yhteistyössä yhdistysten ja seurojen kanssa tilaisuuksia ja tapahtumia.	Kulttuuripalvelut, liikunta- palvelut, elinvoimapalvelut, järjestövastaavat	Yhteistyössä järjestetyt tilaisuudet ja tapahtumat. (esim. Taiteiden yö, järjestö- ja seuraillat, liikuntatapahtumat ym.)

3. Yhteistyöllä palvelujen kehittäminen -Tunnistetaan ja reagoidaan muutoksiin			
TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEKSI	VASTUUTAHOT	SEURANTAMITTARIT
Kehitetään hyvinvointiin vaikuttavien muutosten ennakkointia	Hyvinvointinäkökulman huomioiminen päätöksenteossa, ennakoarviointi	Johtoryhmä	Toteutuu / ei toteudu
Lisätään organisaatioiden välistä yhteistyötä	Lisätään pienten lasten perheiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä kotiaputoiminnalla yhteistyössä MLL:n kanssa	Elinvoimapalvelut	Käyttäjämäärä
	Mahdollistetaan ohjattu ammatillinen opiskelu Suomussalmella	Taitotehdas (Elinvoima- ja sivistyspalvelut)	Opiskelijamäärä, vieraskielinen opiskelijamäärä, valmistuneet ja työllistyneet
	VST-oppilaitosten yhteistyöllä vastataan ympäristön muutoksiin.	Kianta-Opisto	Yhteistyöhankkeet
	Kehitetään koko Kainuun yhteisiä tapahtumia, tuotetaan kulttuurimatkailua kehittäviä tuotteita	Kulttuuripalvelut	Toteutuneet maakunnan laajuiset kulttuuritapahtumat ja -tuotteet
	Laaditaan yhteistyössä Hva:n ja kunnan eri hallintokuntien kanssa soveltavan liikunnan strategisen suunnittelun työkirja tukemaan ja kehittämään erityisliikuntaa.	Liikuntapalvelut	Valmistunut strategia ja suunnitelma Erityisliikuntaryhmät
Palvelujen kehittäminen osallisuuden keinoin	Osallistava budjetointi	Hallintopalvelut	Toteutuu vuosittain
	Vastata yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin.	Kirjastopalvelut	Yhteistyöhankkeet
	Luodaan kuntalaisille matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua tapahtumien ja palveluiden suunnitteluun, ideointiin ja arviointiin esimerkiksi kyselyiden ja avoimien keskustelutilaisuuksien kautta.	Kulttuuripalvelut, järjestövästavaat	Osallistumismahdollisuuksien ja – tilaisuuksien määrä, kuntalaisten osallistujamäärä ja palautteet
	Vaikuttamistoimielimet osallistuvat päätöksentekoon aktiivisesti	Kunnanhallitus, lautakunnat	Lausuntojen määrä

Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Laaja hyvinvointisuunnitelma pohjautuu seuraaviin asiakirjoihin:

- [Kainuun hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelma 2026–2029](#)
- [Suomussalmen kuntastrategia 2026-2030](#)
- [Kainuun mielen hyvinvoinnin ohjelma 2025-2029](#)
- [Kainuun liikkumislupaus 2030](#)
- [Suomussalmen kunnan liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma](#)
- [Kainuun kuuden kunnan viisaan liikkumisen suunnitelman raportti](#)
- [Ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma](#)
- [Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2026-2029, Kainuun hyvinvointialue](#)
- [Palvelujen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus suunnitelma](#)
- Osallisuussuunnitelma

Laajaan hyvinvointisuunnitelmaan sisällytetään

- Turvallisuussuunnitelma (suunnitelma laaditaan Kainuussa alueellisena yhteistyönä 2026)
- Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Laajan hyvinvointisuunnitelman liitteeksi laaditaan

- Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen suunnitelma

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin toimenpiteet löytyvät lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta.

KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

Suunnitelman laatijat

Tätä hyvinvointisuunnitelmaa on ollut laatimassa monialainen ja poikkihallinnollinen työryhmä vs. hallintojohtaja Antton Vuolteen, hyvinvointikoordinaattori Mari Vesterlundin, liikuntasihteeri Hannastiina Piikiven ja nuorisosihteeri Eija Järvenpään koordinoimana. Laadintaan ovat osallistuneet myös kunnan Hyte-työryhmä, kunnan kaikki hallintokunnat monipuolisesti, sekä Suomussalmen Nuorisovaltuusto ja Vanhus- ja vammaisneuvosto kevään 2026 aikana.

Suunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta raportoidaan puolivuositain kunnanhallitukselle ja valtuustolle vuosittain. Suunnitelman toteutumista seurataan vuosittain myös kunnan Hyte-työryhmässä. Valtuuskauden päättyessä laaditaan laaja hyvinvointikertomus kuvaamaan kauden aikana tehtyä hyvinvointityötä. Hyvinvointikertomus- ja –raportointityön lisäksi tehdään vuosittainen suunnitelma taloussuunnitelman yhteydessä.

Käsitelty kunnanhallituksessa 26.5.2026 §xx

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden strategista suunnittelua 1.6.2026 §xx

Lähteitä ja sivustoja

Kuntaliitto. Sähköinen hyvinvointikertomus: <https://www.hyvinvointikertomus.fi/>

Suomussalmen kunta. Suomussalmen kuntastrategia 2026–2030. Saatavilla:
<https://suomussalmi.fi/media/halpa/pdf-ym-tekstit/suomussalmi-kuntastrategia-2026-2030-valtuusto-11122025.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sotkanet.fi. Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. TEAvisari: <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset>

Kuntaliitto. Hyvinvointi-indikaattori. <https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen/hyvinvointi-indikaattori>